

Jan Hellgren

Språktuppen

Illustration Johan Lund

Digitalt, analogt eller både digitalt och analogt?

Uttrycket "från skärm till pärm" blev känt i Sverige under hösten 2023 i samband med att regeringen, representerad av Liberalerna, arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson och skolminister Lotta Edholm, presenterade satsningar på skolbiblioteken. Vid en pressträff använde Johan Pehrson uttrycket "från skärm till pärm" för att föra fram en kursändring i de svenska skolorna: bort från en ensidig digitalisering och tillbaka till analoga böcker och material.

På finska betyder "från skärm till pärm" ungefär "näyttörüudulta kirjankanteen". Tanken är att digitaliseringen i skolan är skadlig, och att skolan borde använda mer analoga material och verktyg: framför allt penna, papper och tryckta böcker.

"Från skärm till pärm" har blivit ett etablerat uttryck i svensk utbildningspolitik från hösten 2023 och framåt, främst genom regeringens och Liberalernas kommunikation och den efterföljande debatten. På en konferens i Rom i november 2024 uttryckte skolminister Lotta Edholm sig så här:

- De bästa förutsättningarna för att lära sig läsa och skriva får man med analoga verktyg i analoga miljöer. Därför är det viktigt att eleverna får arbeta med papper och penna och inte minst att de har tillgång till riktiga läroböcker.

Under 2023 beslutade den svenska regeringen att inte gå vidare med Skolverkets förslag till en ny digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Beslutet grundades på kritik från bland annat barnläkare och hjärnforskare, som uttryckte oro över potentiella negativa effekter av digitalisering på barns lärande och utveckling.

I stället för en övergripande strategi gav regeringen Skolverket i uppdrag att ta fram konkreta rekommendationer för användningen av både

digitala och analoga verktyg i undervisningen. Regeringen önskade att Skolverket beaktar de risker som digitaliseringen kan medföra och att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det här framhölls som en del av regeringens satsning på att öka lästiden och minska skärmtiden i skolan.

Digitaliseringen i skolan har ända sedan början haft sina förespråkare och motståndare. Beslutet att hejda den tidigare digitaliseringsstrategin och fokusera på riktlinjer och rekommendationer har mötts av blandade reaktioner i Sverige. En del håller med, andra kritiserar, och många anser att det behövs en medelväg. Det har länge saknats vetenskaplig forskning kring digitaliseringen, men nu börjar det dyka upp mer och mer forskningsbaserade synpunkter, inte bara subjektiva erfarenheter och åsikter.

Mitt intryck är att samma diskussion också förs här i Finland, men i betydligt mindre omfattning. Vår finländska regering har begränsat användningen av mobiltelefoner i skolan, men de har inte initierat någon debatt om behovet av analoga läromedel, papper, pennor och pappersböcker. Kanske bristen på diskussion beror på bristen på pengar?

Också här hos oss vittnar många lärare om att de har en del elever och studerande som behöver tryckta läromedel och analoga verktyg. Då verkligheten i våra skolor blir alltmer heterogen och det finns elever med olika behov och förutsättningar, finns det verkligen behov för "både skärm och pärm". Men som sådan är ingen enskild lösning idealisk för alla elever. Problemet är djupare än så: Det behövs alltid fler lösningar, alternativ och framför allt lyhörda och kompetenta lärare för att bemöta alla små individer som går i skolan.

Texten är delvis skriven med hjälp av Chat GPT.